

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ VILNIAUS PATAISOS NAMUS

2019-07-18 Nr. 4D-2019/1-793
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius 2019 m. birželio 19 d. gavo X (toliau vadinama ir – Pareiškėjas) skundą ir 2019 m. birželio 25 d. skundo papildymo raštą dėl Vilniaus pataisos namų (toliau vadinama ir – Vilniaus PN) pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su galimai netinkamu Pareiškėjo informavimu apie galimybę atsisiųsti mobiliojo ryšio telefono aparatą (toliau vadinama – Skundas).

2. Pareiškėjas Skunde nurodo:

2.1. „[...] nuėjau pas savo 2 būrio viršininkę [...], paklausiau ar galėčiau atsisiųsti mobilių telefoną, nes man liko pusė metų iki bausmės pabaigos, o atsiuntus, kad padėtų į sandėlį, o kai išėdinėsiu į laisvę 2019 m. rugsėjo 13 d. man jį atiduotų [...]. [...] ji man pasakė, kad direktorius neprieštarauja [...]“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta);

2.2. „[...] 2019-05-06 padaviau prašymą būrio viršininkei [...], kad man atsiųstą telefoną padėtų į sandėlį [...]“;

2.3. „[...] 2019-05-08 išsikviečia mane pas SVS viršininką [...], aš paklausiau, tai kur yra tas telefonas, jis atsakė, kad išsiuntė į 3 komisariatą [...]“;

2.4. „[...] būrio viršininkė [...] turėjo paaiškinti man, kad reikia rašyti prašymą iš anksto [...]“;

2.5. „[...] tokiu būdu papuoliau į administracijos pinkles, dėl kurių labai nukentėjau, [...] buvau nubaustas, [...] draudimą 1 mėnesį apsipirkti pataisos įstaigos parduotuvėje [...]“.

3. Pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašo išnagrinėti Skundą ir įvertinti jame išdėstytas aplinkybes.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Pareiškėjas kartu su Skundu pateikė Vilniaus PN 2019 m. gegužės 28 d. raštą Nr. 42-2080. Šiuo raštu Pareiškėjas buvo informuojamas:

„[...] pašto bei perduodamų siuntinių ir smulkiųjų paketų priėmimo ir įteikimo tvarką nustato Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių (toliau – Taisyklės) XIII skyrius. Taisyklių 83 punktą nurodo, kad siuntiniu gali būti perduoti drabužiai, avalynė, patalynė (išskyrus antklodę, čiužinį ir pagalvę), informacijos laikmena, rankinis arba stalinis laikrodis, taksofono kortelė,

spauda, vokai, pašto ženklai ir rašymo popierius. Pažymėtina, kad mobilaus ryšio telefonai ar jo dalys nėra išvardinti Taisyklių 83 punkte ir nėra įtraukti į leidžiamų įsigyti ir turėti maisto produktų, būtiniausių reikmenų ir kitų daiktų sąrašą.

Papildomai informuojame, kad Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 226 straipsnio 1 dalis nurodo, kad „neteisėtas daiktų ir reikmenų įnešimas, perdavimas ar bandymas juos perduoti laisvės atėmimo vietose, sulaikytojų sulaikymo vietose laikomiems asmenims arba neteisėtas daiktų ir reikmenų gavimas iš šių asmenų užtraukia baudą nuo penkių šimtų iki vieno tūkstančio trijų šimtų eurų. Už šio straipsnio 1 dalyje numatytus administracinius nusižengimus privaloma skirti daikto, kuris buvo administracinio nusižengimo padarymo įrankis, ir daiktų bei reikmenų konfiskavimą.

Atsižvelgiant į tai, kas aukščiau išdėstyta, jūsų prašymas tenkinamas nebus, o mobilaus ryšio telefonas perduotas Vilniaus miesto 3-iajam policijos komisariatui tolimesniam tyrimui bei sprendimo priėmimui. [...].“

5. Pareiškėjas kartu su Skundu pateikė Vilniaus PN 2019 m. birželio 6 d. raštą Nr. 42-512. Šiuo raštu Pareiškėjas buvo informuojamas:

„[...] 2019-05-07 Vilniaus pataisos namų (Rasų g. 8) siuntinių ir perdavimų biure buvo gautas jūsų vardu adresuotas smulkusis paketas, kuriame jūsų akivaizdoje buvo rastas mobiliojo ryšio telefonas Samsung (IMEI kodas žinomas) be SIM kortelės, mobiliojo ryšio telefono įkroviklis ir Mikro SD kortelė (2GB). Minėtą smulkųjį paketą į įstaigą, jūsų vardu, atsiuntė pilietis [...]. Jūs buvote informuotas, kad atsižvelgiant į tai, kad pilietis [...] neteisėtai bandė perduoti jums į Leidžiamų nuteistiesiems turėti daiktų sąrašą neįtrauktus daiktus, jie jums perduoti nebus.

Pažymime, kad 2019-05-07 visi daiktai, kuriuos jums paštu atsiuntė pilietis [...], buvo persiųsti Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato Vilniaus m. 3-iajam policijos komisariatui, adresu Pylimo g. 52, Vilnius. [...].“

6. Pareiškėjas kartu su Skundu pateikė Vilniaus PN 2019 m. birželio 17 d. raštą Nr. 42-2398. Šiuo raštu Pareiškėjas buvo informuojamas:

„[...]Skundo nagrinėjimo metu buvo gautas Resocializacijos skyriaus specialistės [...] 2019-05-28 paaiškinimas dėl nuteistojo X skunde išdėstytų motyvų (reg. Nr. 56-512). Savo paaiškiniame pareigūnė informuoja, kad „2019 metų sausio mėnesio pradžioje, nuteistasis žodžiu kreipėsi, ar yra galimybė atsisiųsti mobilųjį telefoną ir pasidėti į sandėlį, kadangi neužilgo turi išeiti į laisvę (2019-09-14). Nuteistąjį informavau, kad šiuo klausimu pakalbėsiu su vadovybe, ar tokia galimybė yra [...]. Paklausus direktoriaus pavaduotojo [...], ar tokia galimybė yra, atsižvelgiant į pakankamai teigiamą nuteistojo elgesį bausmės atlikimo metu, buvo gautas teigiamas atsakymas. Apie tai, kad tokia galimybė galima, informavau nuteistąjį. Tačiau leidimas nuteistajam atsisiųsti mobilųjį telefoną tikrai žodžiu nebuvo duotas. Tuo pokalbis ir apsiribojo, nuteistasis jokių prašymų dėl galimybės atsisiųsti mobilųjį telefoną ir padėti į sandėlį nebuvo pateikęs iki 2019 m. gegužės 6 d. 2019 m. gegužės 6 d. nuteistasis tik po pokalbio su 1-ojo Saugumo valdymo skyriaus darbuotojais pateikė prašymą padėti mobilų telefoną į sandėlį, nors atnešus prašymą pokalbio metu paminėjo, kad mobilusis telefonas jau seniai atsiųstas į įstaigą, tik nebuvo kviečiamas jo pasiimti. Paklausiau, kodėl jis taip pasielgė nepateikęs jokie prašymo ir negavęs leidimo, nuteistasis arogantiškai pareiškė, kad visuose pataisos namuose tai galima, tik šiuose viskas kitaip, savos taisyklės. Pažymėtina, kad nuteistasis puikiai žino savo teises ir kreipiasi raštu bei pageidauja gauti raštiškus atsakymus į įvairaus pobūdžio paklausimus [...]. Nuteistasis yra susipažinęs su LR BVK, PI VTT, kitais norminiais aktais bei pataisos namų direktoriaus įsakymais, reglamentuojančiais įstaigos vidaus tvarką bei nuteistųjų elgesį, su nuteistųjų teisėmis bei pareigomis.

[...]

Skundo nagrinėjimo metu, nustatyta, kad jūs neturėjote raštiško Vilniaus PN administracijos leidimo atsisiųsti jums mobilaus ryšio telefoną. 1-ojo Saugumo valdymo skyriaus pasimatymų biuro pareigūnai, gavę jums atsiųstą smulkųjį paketą, vadovavosi Pataisos namų vidaus tvarkos taisyklių (toliau – Taisyklės), patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro

2003 m. liepos 2 d. įsakymu Nr. 194, XIII skyriaus nuostatomis, kurie reglamentuoja pašto bei perduodamų siuntinių ir smulkiųjų paketų priėmimo ir įteikimo, labdaros siuntų priėmimo ir paskirstymo nuteistiesiems tvarką. Taisyklių 842 punktą numato, kad „Pašto siuntinys ar smulkusis paketas, išskyrus šiame punkte nurodytą atvejį, atidaromas ir patikrinamas, ar jame nėra maisto produktų, reikmenų ar kitų daiktų, kurių perdavimas nenustatytas Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekse ir šiose taisyklėse. <...>.“ Primename, kad mobilaus ryšio telefonai ir jų priedai neįtraukti į nuteistiesiems leidžiamų įsigyti ir turėti maisto produktų, būtiniausių reikmenų ir kitų daiktų sąrašą (toliau – sąrašas) (Taisyklių 18 priedas). Atsižvelgiant į tai, kad pilietis [...] neteisėtai bandė perduoti jums į minėtą sąrašą neįtrauktus daiktus, bei vadovaujantis Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos 2013 m. spalio 23 d. raštu Nr. 1 S-3260 „Dėl policijos informavimo“, atsiųstas jums mobilaus ryšio telefonas su priedais buvo persiųstas policijos komisariatui. [...].“

Tyrimui reikšmingos teisės aktų nuostatos

7. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (toliau vadinama – BVK):

183 straipsnis. Bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų apskundimas – „1. Viešųjų darbų, laisvės apribojimo, arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų pareigūnų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami atitinkamą bausmę vykdančios institucijos ar įstaigos vadovui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo skundo gavimo dienos. 2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytas bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami Kalėjimų departamento direktoriui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo jo gavimo dienos, o jei dėl skundo atliekamas tyrimas, – per dvidešimt darbo dienų nuo tyrimo baigimo dienos.“

8. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2003 m. liepos 2 d. įsakymo Nr. 194 „Dėl Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių patvirtinimo“ (Taisyklės).

83 punktas – „Nuteistiesiems, kurie neturi teisės gauti perduodamų siuntinių, atnešti perduodami siuntiniai nepriimami. Nuteistųjų gauti siuntiniai ir smulkieji paketai apskaitomi Nuteistojo pasimatymų, gautų pašto bei perduodamų siuntinių ir smulkiųjų paketų apskaitos kortelėje (3 priedas). Siuntiniu gali būti perduoti šie daiktai: drabužiai, avalynė, patalynė (išskyrus antklodę, čiužinį ir pagalvę), informacijos laikmena, rankinis arba stalinis laikrodis, taksofono kortelė, spauda, vokai, pašto ženklai ir rašymo popierius. Asmuo, atnešęs perduodamą siuntinį arba smulkųjį paketą, pateikia asmens tapatybę patvirtinantį dokumentą, užpildo prašymo dėl perduodamo siuntinio ar smulkiojo paketo perdavimo blanką (21 priedas). Jo akivaizdoje patikrinamas atneštas siuntinys ar smulkusis paketas ir juose rasti maisto produktai, reikmenys ar kiti daiktai, kurių perdavimas nenustatytas Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekse ir šiose taisyklėse, grąžinami asmeniui, atnešusiam siuntinį ar smulkųjį paketą, ir apie tai nurodoma prašymo dėl perduodamo siuntinio ar smulkiojo paketo blanke“;

84² punktas – „Pašto siuntinys ar smulkusis paketas, išskyrus šiame punkte nurodytą atvejį, atidaromas ir patikrinamas, ar jame nėra maisto produktų, reikmenų ar kitų daiktų, kurių perdavimas nenustatytas Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekse ir šiose taisyklėse. Pašto siuntinys ar smulkusis paketas atidaromas ir patikrinamas nuteistojo, kurio vardu jis gautas, akivaizdoje“;

192 punktas – „Nuteistieji pasiūlymus, prašymus (pareiškimus), peticijas ir skundus pateikia raštu. Pasiūlymai, prašymai (pareiškimai), peticijos ir skundai, kuriuos reikia išsiųsti, pataisos įstaigos personalui įteikiami pašto vokuose, o skirti pataisos įstaigos direktoriui – nuteistojo nuožiūra.“

9. Ministrų Komiteto rekomendacijos šalims narėms Nr. R (2006)2 „Dėl Europos kalėjimų taisyklių“ (toliau vadinama – EK taisyklės):

30.1 *punktas* – „Kiekvienam atvykusiam kaliniui ir tiek dažnai, kiek reikalinga, turi būti suteikta rašytinė ir žodinė informacija jam suprantama kalba apie kalėjime esamas drausmės taisykles ir apie teises ir pareigas kalėjime“;

75 *punktas* – „Darbuotojai visada turi elgtis ir atlikti savo pareigas taip, kad geru pavyzdžiu galėtų daryti įtaką kaliniams ir įgytų jų pagarbą.“

Tyrimui reikšminga teismų praktika

10. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (toliau vadinama – Vyriausiasis administracinis teismas) administracinėje byloje Nr. A⁵⁵²-288/2013 konstatavo:

„Atskirai pabrėžtina, jog, kaip yra pažymėjęs Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, veikęs neteisėtai asmuo negali savo reikalavimų grįsti teisėtų lūkesčių principu, nes teisėti lūkesčiai iš neteisės nekyla. Toks teisės aiškinimas visiškai atitinka konstitucinį principą, pagal kurį iš neteisės teisė negali būti kildinama (lot. *Ex injuria ius non oritur*) (pavyzdžiui, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. lapkričio 10 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A²⁶¹-1840/2008). Taigi, asmuo gali turėti teisėtų lūkesčių tik dėl teisėtai įgytų teisių ir teisėtų interesų.“

Tyrimo išvados

11. Pareiškėjas Skunde nurodė, kad pareigūnų buvo netinkamai informuotas dėl galimybės į Vilniaus PN atsisiųsti mobiliojo ryšio telefono aparatą, kurį norėjo padėti į sandėlį tol, kol baigsis jo bausmės laikas.

12. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas su pareigūne apie galimybę atsisiųsti telefono aparatą tik kalbėjo (kreipėsi žodžiu); tai patvirtina ir Vilniaus PN 2019 m. birželio 17 d. rašte Nr. 42-2398 pateikta informacija, t. y., pareigūnės paaiškinimas, kad po pokalbio su ja Pareiškėjas su prašymu dėl leidimo parsisiųsti telefono aparatą į Vilniaus PN direktorių raštu nesikreipė (šios pažymos 6 punktas).

Taip pat nustatyta, kad į Vilniaus PN administraciją su rašytiniu prašymu dėl jau atsiųsto telefono aparato padėjimo saugoti į sandėlį Pareiškėjas kreipėsi tik 2019 m. gegužės 6 d. (rašto registracijos Nr. 29(3)-866). Vilniaus PN 2019 m. gegužės 28 d. raštu Nr. 42-2080 pateikė atsakymą, kuriuo informavo Pareiškėją, kad Vilniaus PN buvo gautas Pareiškėjo vardu adresuotas smulkusis paketas, kuriame buvo rastas mobiliojo ryšio telefonas, kurį (pagal galiojančius teisės aktus) buvo bandyta perduoti Pareiškėjui, nors į Leidžiamų nuteistiesiems turėti daiktų sąrašą telefono aparatas nėra įtrauktas; mobiliojo ryšio telefono aparatas buvo persiųstas į Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato Vilniaus m. 3-įjį policijos komisariatą (šios pažymos 7 punktas).

Skundo tyrimo metu taip pat nustatyta, kad Pareiškėjas 2019-05-09 su skundu kreipėsi į Kalėjimų departamentą, prašydamas išsiaiškinti susidariusią situaciją. Kalėjimų departamentas Pareiškėjo skundą 2019-06-07 raštu Nr. 29(3)-1040 persiuntė nagrinėti Vilniaus PN. Vilniaus PN 2019-06-17 raštu Nr. 42-2398 pateikė Pareiškėjui atsakymą, kuriame, be kita ko, nurodė, jog Pareiškėjas neturėjo raštiško Vilniaus PN administracijos leidimo atsisiųsti mobiliojo ryšio telefono aparatą, nes mobiliojo ryšio telefonai ir jų priedai neįtraukti į nuteistiesiems leidžiamų įsigyti ir turėti maisto produktų, būtiniausių reikmenų ir kitų daiktų sąrašą, kartu informavo, kad pilietis neteisėtai, pažeisdamas teisės aktus, bandė perduoti Pareiškėjui į minėtą sąrašą neįtrauktus daiktus, todėl atsiųstas mobiliojo ryšio telefonas su priedais buvo persiųstas policijos komisariatui.

13. Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių 192 punkte nurodyta, kad nuteistieji prašymus ir skundus pataisos įstaigos direktoriui pateikia raštu. Skundo tyrimo metu nustatyta, jog Pareiškėjas

buvo susipažinęs su BVK, Taisyklėmis, kitais norminiais aktais bei pataisos namų direktoriaus įsakymais, reglamentuojančiais įstaigos vidaus tvarką bei nuteistųjų elgesį, todėl turėjo žinoti savo teises ir pareigas ir tai, kad su prašymais privalo kreiptis raštu į Vilniaus PN administraciją ir tik gavęs raštišką atsakymą imtis tolesnių veiksmų.

Taip pat akcentuotina, kad, kaip yra konstatavęs Vyriausiasis administracinis teismas, asmuo gali turėti teisėtų lūkesčių tik dėl teisėtai įgytų teisių ir teisėtų interesų. Neteisėtai veikęs asmuo negali savo reikalavimų grįsti teisėtų lūkesčių principu, nes teisėti lūkesčiai iš neteisės nekyla (pažymos 9 punktą).

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad, vadovaujantis Taisyklių 192 punktu, Pareiškėjas privalėjo raštu kreiptis į įstaigos administraciją ir, tik gavęs teigiamą raštišką atsakymą, organizuoti mobiliojo ryšio telefono aparato atsiuntimo į pataisos namus veiksmą.

14. Įvertinus Pareiškėjo Skundo tyrimo metu nustatytas aplinkybes ir teisinį reglamentavimą, konstatuotina, kad Skundo aplinkybės dėl galimai neteisėtų Vilniaus PN pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su netinkamu informavimu dėl galimybės atsisiųsti mobiliojo ryšio telefono aparatą, nebuvo patvirtintos, todėl Skundas atmestinas.

15. Seimo kontrolierius pažymi, jog pareigūnai turi aiškiai komunikuoti su nuteistaisiais, kad nebūtų dviprasmybių. Kaip yra nurodyta EK taisyklėse, kiekvienam nuteistajam tiek dažnai, kiek reikalinga, turi būti suteikta rašytinė ir žodinė informacija jam suprantama kalba apie pataisos įstaigose galiojančias drausmės taisykles ir nuteistojo teises bei pareigas. Tai reiškia, kad informacija, kuri teikiama nuteistajam, turi būti aiški ir suprantama nepriklausomai nuo jo išsilavinimo, amžiaus ir kitų savybių.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAS

16. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia:

X skundą dėl Vilniaus pataisos namų pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su netinkamu informavimu dėl galimybės atsisiųsti mobiliojo ryšio telefono aparatą, atmesti.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJA

17. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius Vilniaus pataisos namų direktoriui rekomenduoja imtis priemonių, kad ateityje pareigūnai bendrautų su nuteistaisiais aiškiai ir suprantamai, kad pareiškėjams nebūtų teikiama dviprasmiška informacija.

18. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas